

# Ignacy Bieda

---

## "Christus Exemplum : Studien zur Christologie und Christusverkündigung Augustins", Wilhelm Geerlings, Mainz 1978 : [recenzja]

---

Collectanea Theologica 50/1, 198-199

---

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wilhelm GEERLINGS, *Christus Exemplum. Studien zur Christologie und Christusverkündigung Augustins*, Mainz 1978, Matthias-Grünwald-Verlag, s. 278.

We wstępie zaznacza autor, że chrystologia Augustyna, w przeciwieństwie do nauki o łasce, nie jest czymś centralnym w jego teologii. Dotąd zainteresowania Augustynem dotyczyły głównie trzech tematów: nauki o łasce, teorii poznania i nauki o Kościele, który Augustyn określa jako *totus Christus, caput et membra*. Przystępując do agustyńskiej chrystologii, autor omawia najpierw jego naukę o Trójcy Świętej. Jak z jednej strony chrześcijańskie pojęcie Boga można sobie utworzyć tylko w oparciu o Jezusa Chrystusa, tak z drugiej chrystologii nie da się oddzielić od nauki o Bogu. Punktem wyjścia nauki o Bogu jest dla Augustyna Jego jedność i jedyność, których wysunięcie na pierwszy plan trzeba chyba przypisać całemu kontekstowi kontrowersji z manichejczykami.

W odróżnieniu od Ojców greckich Augustyn w nauce o Trójcy Świętej nie tyle akcentuje troistość Osób Boskich, ile raczej jedność Boga w trzech Osobach, co niesie ze sobą jasne twierdzenie o *inseparabilis operatio Trinitatis ad extra*. Augustyn pozostawia otwarte pytanie, dlaczego wcielił się Syn Boży, ponieważ tak przy stwarzaniu, jak i odkupieniu mocą *inseparabilis operatio* zaangażowane są wszystkie Osoby Boskie. Autor czyni uwagę, że wskutek systematycznej zwartości nauki o Bogu i o Trójcy Świętej ucierpiał nieco „religijny żar”: nie udało się Augustynowi uczynić tajemnicy Trójcy Świętej przedmiotem szczególnej czci tak ze strony jednostek, jak i całego Kościoła. W związku z tym nie została należycie uwydatniona rola Ducha Świętego, gdyż nie ma u Augustyna właściwej pneumatologii.

Wcielenie się Drugiej Osoby, które Augustyn najczęściej zwie *assumptio hominis*, jest owocem absolutnie darmowej decyzji Bożej. Wcielenie jest jednym z wielu sposobów zbawienia ludzi wybranym przez Boga i jest uwarunkowane upadkiem człowieka (*infralapsarische Bestimmung der Inkarnation*). Bóg raczył zająć się człowiekiem powodowany bezinteresownym miłosierdziem i to właśnie miłosierdzie jest racją wcielenia. Augustyn powołuje się przy tym na Flp 2, 6—8, który to tekst występuje w jego dziełach aż 1000 razy. Wśród wielu dowodów stosowności Wcielenia (*Konvenienzargumente*) wysuwa Augustyn paralelizm Adam-Chrystus: *unus homo per quem ruina, alius homo per quem structura* (Serm. 30, 5).

Celem Wcielenia jest *reparatio i sanatio*, gdzie *sanatio* jest mocniej podkreślona. Stąd też na Chrystusa patrzy Augustyn przede wszystkim jak na lekarza (*medicus*). Ontyczną strukturę Chrystusa wyjaśnia Augustyn modelem zaczerpniętym z filozofii stoickiej, dotyczącym cielesno-duchowej jedności natury ludzkiej i tym modelem stara się uprzystępnić naukę o dwóch naturach w Chrystusie, która poprzez Leona Wielkiego wywrze także swój wpływ na definicję chalcedońską. Omawiając sposób zjednoczenia się Bóstwa z człowieczeństwem, ucieka się Augustyn do teorii o duszy jako pośredniczki — *anima mediatrix* (s. 124): *Virtus Dei... sibi animam rationalem et per eandem etiam corpus humanum, totumque hominem coaptavit*. Teoria ta zniknie w teologii zachodniej z Fulgencjuszem z Ruspe. *Anima mediatrix* jest niejako buforem (*Pufferzone*) między Logosem i ciałem — może daje tu o sobie znać jakaś pozostałość spuścizny manichejskiej?

Przesadne akcentowanie absolutnej wiedzy Chrystusa historycznego *volens nolens* przybliży nieco chrystologię agustyńską do apolinaryzmu, chociaż Augustyn mocno podkreśla w niczym nie uszczuploną ludzką naturę Chrystusa.

Bezgrzeszne człowieczeństwo Chrystusa Pana jest dla człowieka wzorem (przykładem) i napomnieniem, by pamiętać, z jakich wyżyn stoczył go grzech i do jak wzniosłego celu został definitywnie wezwany. Jednak nie dość jasno zdaniem Geerlinga ujmuje Augustyn rolę, jaką *caro Christi* pełni w dzie-

